XI.

SZÉKELYHÍDI N. MIHÁLY
(1729–1741)

128.

Nagyszeben, 1729. augusztus 3.

Méltóságos Gróff Ur!
méltatlanságom felett való igen nagj jó Uram és kegyesség szerint való Sequestralis Fautor Patronusom.[1]

Alázatos szólgálatomnak ajánlásával és minden jóknak kívánásoknak praemittálásával a' Mlgs Ur levelére rendel igj repplicálok alázatoson.

Hogj tegnapi hírtelenséggel irt czédulámat a' Mlgs Úr szégjellette en felette igen bánom, de az akkor külömben nem lehetett: en tiszta indúlatból tselekedtem, ha a' Mlgs Úr külömben vette a' czélomon kivül esett, nemis vígjáztam a' magam privatumomra (mivel azt könynyen el-halgathattam vólna, magamra haragat és munkát nem vévén) sem a' pompás levélre, hanem a' Mlgs Úr hasznára; ha Isten olly nemes elmével és jó-tulajdonságokkal engem meg nem áldott, hogj a' Mlgs Urnak maga kívánsaga szerint ⟨nem⟩ szolgálhattam; 's magamat a' Mlgs Úr Vri személlyéhez illendő képpen ⟨nem⟩ Comportalhattam vólna, azért a' Mindenható Istennel nem perelhetek; szegény háztól nem kövér, hanem tsak ösztövér bárány telhetik ki.

Indigestióval Isten óltalmazzan hogj a' Mlgs Urat vádoltam vólna 's vádolnám; rectum enim per Curvum Corrigi non potest:[2] hanem tsak azt kívántam 's akartam hogj a' melly hiba (quoquo tamen modo) esett, meg igazittassék, hogj rövid nap múlva a' Mlgs Urnak a' miatt nagjobb meg háborodása ne esnék; de a' mit kerültem éppen abban estem, jól vagjon nékem mert régen tanúltam még sem observalom: Dormientem leonem noli excitare.[3] tudja Isten ingjen sem reménlettem hogj a' Mlgs Ur ezzel úgj afficiáltassék.

Jól jút eszemben a' mire emlekeztet a' Mlgs Ur, az indorsatio alkalmatosságával: En egjikét a' Fazakassal való conventionalis levéleknek midön téntával indorsaltam vólna, azt tudniillik a' mellyiknek kellett vólna maradni a' Mlgs Urnál; az másikat nem indorsáltam, ezt

[1] közbenjáró jóindulatú pártfogóm
[2] hiszen az egyenest nem lehet görbével javítani
[3] ne ébreszd fel az alvó oroszlánt

mondván a' Mlgos Urnak: hogj a' lészen a' Fazakasé, és azt nem szükség indorsalnom, arra a' Mlgs Groff azt monda: irjak hat bártsak egj-egj-A-t mindenikre, hogj abból esmérje meg a' Mlgs Ur, hogj egjüvé valok; úgj irék téntával egj-egj -A. mind erre az mellyet be küldött a' Mlgs Ur, mind arra a' melly nem találtatik, még penig annak téntával való indorsatioja ala: ez penig vólt Vasárnap, En az ólta azon Contractusokat tudja Isten nem láttam, hová lett nem tudom (el-veszhetett, vagj tévedhetett az is úgj mint több levelei a' Mlgs Urnak, mellyekről egj néhanyszor panaszolkodott a' Mlgs Ur) de Ennállam esküszöm az Istenre (sőt ha prophessiom hozná eskünném minden Szentekreis) nem maradatt, sem az a' Contractus – se más leg kissebb hasznos leveleis a' Mlgs Urnak, egjéb impurum maculatumnal; el sem tévesztettem. Isten Engem úgj segillyen! (melljet meg a' számból nem igen hallott senkijs) hanem a' mint a' többit Conservaltam 's az hová kellett meg adtam, aztis Conserváltam vólna, s' az hová illett volna, meg adtam vólna: hogj penig a' Mlgs Vrnak réám örökös panassza ne légjen én a' bé küldött Contractust parealtam – Conferáltam subscribáltam – pecsételtem 's petsételtettem – ezen levelemben accludáltam – és ezen levelemmel egjütt azon Ember kezében adtam, a' ki nékem a' levelet és Contractust hozta; magamnál hagjni nem mértem, mert látom, hogj bóldogtalan tsillag alatt születtem 's minden plánetak és dólgok ellenem öszve esküttek – A' Fazakasnak hag·tam (ha ezzelis nem hibáznám) ezen Contractust a' mellyet – bé küldött a' Mlgs Ur, azért mert azt látta a' Mlgs Ur és a' mindenképpen keszen van – Az ujj párt küldettem a' Mlgs Urnak azért, hogj lássa a' Mlgs Ur, hogj benne variatiot nem töttem, és hogj Brassai Pál Uram subscribállya 's petsétellye meg ott az hová töttem ezt a jegjet = l. s. mivel az itt maradott Contractusban az ö kglme subscriptiója 's petséttye ollyan helyen vólt.

Az ötves Hauszman Uram számára küldött pénzt (úgj mint a' potolásra kívántató ezüstnek az árrat, és a' Kés tsináló Adrián Uram számára kelletö hat Német forintokat) a' Mlgs Ur pecsettye alatt Hauszman Uram kezében adtam – magam elött meg olvasta, és arról valo qvietantziat, a' Contractus allján subscribalta – és pecsételte; a' melly Contractustis En még más ezenkivül valo három Contractusokkal egjütt (mert az negjedik Contractus) egj ⟨Copertában⟩ petsétes és a' Contractusoknak számok szerint titulált Copertában adtam Marti Györgj Uram kezében: úgj hogj Marti Györgj Uramnal vagjon 1 – Az ötves Hauszman – 2 Az Ón mives Bér Györgj ⟨Uram⟩ 3 Az kés csináló Adrián – 4 Saru csinálo Mester ember Uraimék Contractualis leveleknek az parjok négj Corpusban.

Veszett el – két ón tányér, az Angliai ón tényérok közül, meg sem került egjikis; hanem Marti Györgj Uram maga tsináltatott Bér Györgj Vrammal, kettött hejettek hasonlókat, 's meg is fizette az árrat.

Ne végje a' Mlgs Ur ezen levelemet rossz neven, mivel En magam dólgaimnak most fügvén a' sulyán rementelenül esék szörnyü meg háborodásom ezen dolog miatt; melly miatt eppen extra me vagjok, úgj hogj re infecta tsak ki megjek Szebenböl.

Ajanlom ezzel a' Mlgs Urat Istennek Kglmes óltalmaban 's maradok

A' Mlgs Groff Urnak alazatos szolgája

Székeljhidi Mihálj

Cibini Ao. 1729
3 Aug.

Kivül más kézzel irva: Academiaban menö Deak Szekelhidi Vram Levele, az Szebeni Fazakas Contractussával egjbe kötve

Vizakna 1729. ⟨Apr.⟩ Die – 7a Aug.

129.

Halle, 1731. október 5.

Halae Magdeburgicae Ao. 1731. Die 5. 8ctobris.

Méltóságos Gróff Vr!

Érdemem kivül 's felett való specialis Nagj jó Vram, Fautorom, Patronusom.

Magam ítéletem szerint-is hálaadatlansággal vádoltathatom a' Mgs Vrtól, nem tsak ritka hanem egjszeri mind ez ideig való nem írásomért-is: holott ha valakihez a' Magyar Hazában, a' Mgs Gróff Vrhoz lett vólna mindenek felett ez iránt való tartozó szoros kötelességem; de azt más tőbb eddig gátoló okaim között halasztotta velem, a' Mlgs Ur mindenkori sok munkákkal való obruáltatásának meg-gondolása: Ne intempestivus essem interpellator;[1] accedálván levelemnek kedvetlenség nélkül molestiát nem szülő el fogadtatása iránt nállam való bizonytalansága, a' Melgs Ur' utólsó el-jövetelem elött égj némű némű idők alatt hozzám subsentiált kedvetlenségiből: mellyet a' Mlgos Urnál inkább hiszem nemzett, nem annyíra a' Mlgs Vrnak én bennem maga Mgs Uri Személlyéhez vagj Melgs Vri Házához effective-symbolice & reapse comperiált[2] hűsegtelenségem, hálaadatlanságom 's gonosz indúlatom; (ne is légjen bennem ez utánn-is koporsomban szállásomig mozgó élete tsak égj tsepp olly véremnek-is, mellyben ollyan affectio lenne) mint az én nem bóldog hanem ellenben tétetett sorsu személlyemhez atrabile impregnalt indúlattal viseltetöknek ellenem lehetett sinistre informans relatiójok: noha nem tagadom (quia homo sum, nihil humani a me puto esse alienum, nec quicquam ex Communi generis humani Corruptione aut labe habeo proprius & familiarissimum, quam tres-ut cum Augustino loquar – literas Caninas, nimirum (R) Latinum, (ϱ) Graecum (...) Hebraeum, id est e r-r-o-r e s. & planae ad eorum excusationem non vero ad expostulationem haec scribo per humiles

[1] hogy ne alkalmatlan időben zavarjak
[2] gyakorlatban, jelképesen és valóságosan tanúsított

characteres demisse instantes)[3] hogj okot adhattam légjen arra magamis a' Mlgs Urnak – Mind in genere az en mások felett való termeszeti gjarlóságom' erőtelenségeivel; mellyek miatt gjakran azt tselekeszem akaratom ellenis a' mi magamnak sem tettzik. – Mind in Specie az en komor kedvetlenségemmel, 's busongó indúlatoskodásimmal; mert ez az én természeti fogjatkozásomnak rossz tulajdonsága (hogj ha nem írnám-is jobban tudja a' Mlgs Vr nállomnál ezeket ama rossz udvas fának az hypochondriaca affectiónak éretlen 's ízetlen gjümőltseinek lenni) hogj még midőn külső okom nintsenis réája szomorkodjam, komorkodjam; mordálykodjam; mennyivel inkább midőn külső októl is fel-indittatom, felettébb való pathemáknak alajok vettetem; kivált ha olly objectumtól – a' mellytől szenvedni másnakis nehéz vólna – a' meg háborittatást vészem: és sokszor ha orvoslását tanálnámis meg háborittatásomnak, nem keresem; hanem magamban fővek-epedek-mordálykodom és kedvetlenkedem (úgj hogj méltán bizony ingemiscalhatok Szent Pállal: Oh! én szegeny nyavalyas ember kitsoda szabaditt meg engem' ettől?) mellyel másokban-is még azokban-is kik másként hozzám jó indúlattal volnának hozzám való kedvetlenséget szerzek: illyen mind külső ok nélkűl való, mind külső okból származó még penig többire mindenkor az embereknek allyassitól okoztatott meg háborodásim gjakran vóltanak a' Mlgs Urnál való múlatozásomnak ideje alattis, mellyeket ha a' Mlgs Urnak meg jelentettem vólna, magais a' Mlgs Vr bizony bőltsen meg-itélte vólna, hogj vólt méltó okom a' kedvetlenkedésre, 's annak orvoslását a' Melgs Urnál felis tanáltam vólna; de en azt el múlattam, kerűlvén hogj miattam a' Melgs Ur meg ne háborittassék, tsak magamban indignálódtam, magamat mortificáltam 's kedvetlenkedtem; nem gondolván meg hogj a' mint egj felől kerűlőm, a' Mlgs Urnak miattam való meg-nem háborittatását; úgj ellenben más felől mord kedvetlenségemmel kedvetlenséget szerezhetek a' Mlgos Urnak: ez illyen alkalmatossagokkal mondom nem tagadom, hogj okozhattam a' Mlgs Urban hozzám való kedvetlenséget 's nehézséget. – Mind penig közelebb rendeletlen magam viselésimmel, mert az akkori egj néhány idők alatt való fatalis állapotom és némelly hozzám maleferiatus emberekkel való tsudálatos connexióju dólgaim arra birták gjarló természetemet, hogj némelly dólgokban kedvem 's akaratom kivűlis majd Mazarinice 's másoknak felőllem való bal itéletre okot szolgáltató módon magamat viselném; de azzalis nem azoknak, hanem magamnak ártottam: mindazonaltal mind azokbann is (az Isten tudja 's az én lelkem) a' Mlgs Urhoz 's Mlgs Uri Házához az en szívem mint állott légjen, mais mint állyon 's mind eljövetelemig mind az után – az hol helye, ideje, módja vólt – ha meg nem szóllaltam és minemü emlekezettel vóltam (a' mint bizonyságot tehet rólla, akarki, a' ki igaz lélekkel erről hátam megé is akar szóllani) a' Melgs Urról 's Groffi Mlgs Uri Házáról; 's lészek is, mig élek akarki mit itéllyen felőllem,

[3] mivel ember vagyok, semmi emberi dologról nem gondolom, hogy idegen tőlem; az emberi nem általános romlottságából vagy vétkéből semmit sem tartok magamra annyira jellemzőnek, vagy hozzám közelállónak, mint — hogy Augustinust idézzem — három gyalázatos betűt, amelyek: latin (er), a görög (ro), a héber (res), azaz *er-ro-res* (hibák), amit csak mentegetőzésül és nem szemrehányásként írok az alázatosan könyörgő sorokban

mert én tudom ebbeli szoros kötelességemet: melyre – a' több szama nélkül valók között – elég okot ád nékem tsak az az egj-is ha meg gondolom, mit tselekedett velem (amaz én szomoru 's minden dolgaimat tövel heggjel öszve forgató, zűrő, zavaró állapotomban, melynek savanyu íze még mais szám*ban* vagjon, 's talám hóltig ki sem pökhetem; ha tsak lakásomat idegen Országban nem helyheztetem) a' Mlgs Ur*na*k méltatlan vádoltatásim 's üldözőim ellen adott bőlts tanáttsa – szabadúlásomat munkálódó sok írása, munkája, fárattsága – minde-[n]ütt 's mindeneknél minden képpen jómra czélozott kegjes Istenes, Uri nagj és tőllem soha eléggé meg ne*m* szólgálható 's meg sem köszönhető Grátiája: Mellyhez való bizodalom bátoritt mostanis a' Melgs Vr*na*k ezen alatson és (mint Ovidius szóll: Qualem decet Exulis esse.)[4] incultum Epistoliumom*m*al való údvarlására; fel tévén é kettőt: 1. Ha hibáztamis a' Mlgs Urnak ream való nehézsege iránt tött itéletemben: az én tsekély itéletü opiniom*na*k vétke a' Mlgs Ur bölts judiciumu Favoránál gratiát tanál. 2. Ha nem hibáztam penig, hanem ugjan ex p*rae*specificatis vel quibus cunq*ue* aliis ex causis[5] esett a' Mlgs Ur*na*k hozzám való kedvetlensége, ugj is bízom a' Mlgs Vr tapasztalt gratiájához, hogj a' rövid idővel (tempus enim edax rerum)[6] melly alatt el távoztam a' Mlgs Groff Ur' Uri Házától, réam eshetett nehezsege a' Mlgs Ur*na*k amnaestiá*ban* menvén alázatos levelét szegeny bujdoso Cliensének nem repudiállya sem rossz neven nem vészi: mellyet mostan sem*m*i nevezetes uj:ságokkal 's a' Mlgs Urat gjönyörködtető dólgokkal nem exornalhatok; hanem (si non essem post festa Sacerdos)[7] Eppen tsak ezeket irhatom a' Mlgs Urnak. (1) Hogj a' Prussiai Király a Kron Princet a' maga Fiát (ki felől azt írtam vala az elein a' Mlgs Gróff László Urfinak: hogj az Attya hire nélkül el ment légjen, mivel akkor úgj hallatott vala; de annak utánna bizonyosab*ban* meg értettem, hogj tsak intentuma vólt arra; de szándékát nem effectuálhatta, mert az Attya eszre vevén, el-küldötte arestumba a' Köstryn-i fortaliciumba; a' Káth nevü kapitánt penig – kinél szebb 's dalibb ember az egész Király hadában, még Potstáin-ban sem vólt; a' mint mások referállyák, noha oda a' Király sok meg meg an*n*yi Absoloni szépségű embereket gjüjtött öszve – kivel e' dologba a' Kron Princz egjet értett, vagj e' dologb*an* principalis Causais lehetett, azon ablak eleiben vitetvén az hol a' Fia arestumb*an* vólt ad terrificationem ejusdem fejet vétette) keg:elmében vévén a' minap maga el-ment hozzája Köstrynbe, és drága kötőfeket lovakat 's egjéb ajándékokat vívén néki, nagj szeretetit mútatta hozzá; de még is akkor magával el nem eresztette Berlinbe; hanem mind eddig Köstryn-ben hagjván, most maga egéssz Familiájával 's Királyi Udvarával Wusterhausen-be menvén vadászni, oda varja a' Fiát, hogj onnét nagj pompával men*n*yenek mind egjütt Berlinbe. (2) Hogj égj Von Schick nevü Lieutenánt-at verboálni küldvén a tavasszal a' Ki[r]ály, el szökött a reclútázás alatt negjven ezer forintokkal, és a' Király minden felé patenseket küldvén citaltatta

[4] számkivetetthez illő
[5] egy bizonyos, vagy valami más okokból
[6] az idő ugyanis elhomályositja a dolgokat
[7] ha nem ünnep után vagyok pap

bizonyos terminusra; de nem Comparealván, meg sententiaztatta, és ovalis formaju táblakra czifrán a' mint az ober Officerek szoktak járni, a' Királyi Mundurba fél ember formában le festetvén, addita nominis inscriptione & Causa sententiae,[8] minden Városokon át egéssz birodalmában a' piaczi akasztófakra szegeztette 's máig is mindenütt mint itt is, ott függ. (3) Hogj a' Sveciai Király most nem régen Marpurgumban jövén, igen nagj solemnitással acceptáltatott 's máig is úgj tractaltatik, a' mint ott lévő Diákunk Módra Szathmári Uram nékem meg irta. (4) Hogj a' tavaszon egj néhány hetekig a' Diákok és Katonák között csak egj Diák keszkenőjének Sebéből egj katona altal való el lopásából támádott igen nagj disturbium lévén, minden Professoroknak, 's Collegiumoknak silentiumot imponáltanak vala a' Diákok, és nem külömb fegjverkezés vólt a' Diákok 's katonák közt mint szokott lenni a' Kurucz 's Labancz közt; ejjel nappal fegjverben léven mind a Diákok mind a' Katonák: ezek a' Tisztek szállasan tsoportban, amazok penig truppon 's százonként az ucczákon 's piaczon tumultuálódván 's grassálván, midön öszve találkoztak, kemennyen vagdalkoztak 's mind két részről sokan meg sebesittettek: egj néhány Katona meg is hólt; de Diák egj sem, hanem egj Madai nevü Magjaron estek vólt nagjobb sebek; de az is meg gjógjúlt: en rajtam Istennek hálá semmi nem esett; hanem az Erdelyi szász Diákoktol vóltanak injurialtatásim, mert azok nékunk ittis mint Erdélyben ellenségink: meg sem szünt mind adig a' Diákok 's katonák közt való tumultus (azt praetendalvan a' Diákok a' Királytól: hogj vagj illendö Satisfactiot adjon; vagj katonait Halából el-vitetvén, itt többé quartelyost ne tartson – harom Batalion vagjon penig mindenkor Halában – külömben az Academiat in perpetuum tollalják 's exauthorállyák) mig a' Diákok kedvek szerint nem tselekedett a' Király, el vitetvén Mannsteint a' Lieutenantot – ki a' tumultusnak oka vólt Magdeburgumi Várba, in perpetuum arestum: a' keszkenőt el-lopó katonát penig egj darab ideig minden harmad napon a' paradi piaczon itt Halában meg vesszőztetvén. (5) Hogj ultima 7-bris estve ide érkezvén a' Paticarius, egjütt vóltunk vatsorán éppen 12 óráig, egéssz minden discursusunk vólt tsak a' Mlgs Urrol, 's Mlgs Uri Házáról, nem lévén elégséges nyelvek a' Mgs Urhoz 's Uri Házahoz való affectusoknak vóltaképpen való kiadására; úgj nékem sintsen pennám annak elégseges modon való le irásara: bezzeg a' Patikariusnéis meg esmérte immár a' Mlgs Urnak hozzajok való jó vóltát, mert Urastól egjütt egész Erdélyben mindenek felett aestimalljak 's extolláljak a' Mlgs Urat, és hóltig köszönik a' Mlg Ur gratiajat, felette bannyák hogj el kellett távozniák a' Melgs Vrtól, mert még Attyoknakis praeferallyak a' Mlgs Urat: eddig mind egésségben vóltak 's békével jöttek; hanem még Hunyad táján fel dőlvén a' szekerek Sárát egj láda meg nyomta volt; de semmi nyavalyája nem esett miatta: innét mindjárt más nap jó reggel ~ prima-8bris el-indúltak; örömest múlattak volna itt vagj –2–3–nap, de a' szekeres egj órát sem akart múlatni. (6) Hogj a' tavalyi szállásomon lévő szolgálot, ugjan azon Háznál szallás on lévö Frónius nevű ⟨Erdélyi⟩ Erdélyi Szász a' minap Feleségűl el-vévé; de elebb Keresztelőt tsináltak az után lakadalmat. (7) Hogj Ke-

[8] ráíratván a nevét és az ítélet okát

mény János Urfiis a' Keresztelön kivül egj Német Dámával minden órán ezt akarja követni! Ezek után maradok

A' Melgs Groff Urnak–erős kötelességű subjectióval alázatos szólgája

Székelyhídi Nethlebius Mihály

P. S. Ezen leveleimet a' fen specificalt datum szerint akartam expedialni. 5 8bris; de impediáltattam eppen usque ad-17. 8bris: azér illendőnek iteltem adjicialni: hogj a' Kron Princznek a' Prussiai Király Fiának dólga, mind a' Novellák 's mind mas relatiók szerint úgj folyt a' mint ben meg irtam; de most csak szinte egj hete itt lévén az Vrfinál Vesselényi Uram ö Nganal egj Berlini ember titkon 's nagj félelemmel jelente (mivel ezt még Novellában nem merték írni) hogj midön szinte azon volna a' Kiraly hogj Fiát az arestumból haza vitesse nagj Solennitassal és a' Fia szokott házat a' vegre renováltatná, és pro Curiositate magais oda menvén hogj látná mint ékesittik a' Fia házát, szinte akkor szedték le az ó kárpitokat hogj ujjakat vonnyanak fel hejettek 's véletlenül ki esvén az ó kárpitok megül egj levél, a' Király meg látta és serio kérdezvén micsoda levél? meg olvastatta: hat ollyan levél vólt mellyet Kath Kapitány (kit már azért meg is öletett vólt hógj a' Fiaval Correspondealt) irt vólt a' Király Finak az el szökés iránt: melljben tsak mint egj Baráttyanak úgj irt volt a' Király Fiának; sőt ugjan Barattyának is compellalta: melly levelen a' Királynak haragja a' Fia ellen ismét ujjalag úgj fel indúlt, hogj maga kezeivel a' Fia házában minden drága portékákat, kárpitokat oszve szaggatott, vagdalt, tüköröket 's egjebeket öszve rontott; annyira hogj már a' Fiát ismét nem akarja admittálni, hanem csak ugjan Köstrinbe az arestumba akarja hagjni: mi lessz a' vége senki bizonyoson nem tudja, elég hogj mindenek szánakoznak a' Király Finak illyen sorsán.

Rövid szóval emlittettem benn a' levelben a' Mlgs Vrnak: Kemény János Vrfi ö Nga Házasúlásra való szándekát; de bövebben meg irtam a' Mlgs Urfinak, tudom a' Mlgs Urnak meg fogja beszélleni, a' Mlgs Urfi: örömest meg irtam vólna jó szántamból az Ur ö Nganak Kemény László Uramnakis; de tartottam attól hogj ha meg tudja Kemény János Urfi en tőllem meg iratottnak lenni, jövendőbenis örökké fogna ream haragudni; mert ittis mindjárt meg haragszik réánk Magjarokra, ha csak elő hozzukis azon dólgot, maga penig mindenütt beszélli az idegeneknek 's mindenek jól tudják; de nem approballyák: mind az által senki tanáttsát bé nem veszi; hanem a' Léányt 's lakadalmi dólgokat szörnyü költéssel és sok kőlcsön vett pénzzel erőssen készitti; de mind az által ha az Ur ö Nga Kemény László Uram tudná 's kemény dorgáló levelét sietve postán (mig öszve nem kelnek) botsáttaná, talám még azon dólgot meg forditthatná: jobb is vólna az Urfinak ezen dólgot egj néhány száz Tallér kárávalis félben hagjni, mint jövendőbéli több kárára Consonnálni, a' mint azt csak enis könnyen tudnám demonstralni; mennyivel inkább az én tsekély értelmemnél sokkal meszszebb látó nagj elméknek azt könnyü által látni. Alázatoson követem a' Mlgs Gróff Vrat illy hosszas terhelésemről, 's tövel-heggjel öszve hányt éretlen irásomról, most tőllem jobban nem lehet, talám ez után Isten adja jobban lehet.

130.

Halle, 1732. július 4.

Halae Magdeburgicae 4 Julÿ Anno 1732.

Méltóságos Imperialis Gróff!
erdemem felett való nagj Fautor Vram, 's kegjes Patronusom.

Hogj illy ritkán udvarlok a' Mlgs Vrnak alázatos levelemmel, annak tsak az az oka: hogy sem a' Mlgs Ur' más hasznosabb dólgokra szabott és rendelt idejét el-lopni, sem a' magam kevés időmet hijjaban el-vesztegetni, sem a' Mélgs Urral hijjában költetni, sem magam hijjában Postára költeni nem akartam: mostan-is – semmi olly' ujjságom nem lévén, mellyet Erdélyben-is ó-ságnak lenni ne gondolnék, vagy a' mellyet a' Mélgs Vr Vri Személlye eleiben írással terjeszteni, méltónak ítélhetnék – tsak éppen azért akartam ezen tsekély levelemet a' Mélgs Vrhoz botsáttani: hogy háládatlan feledékenységgel ne-vádoltassam; Ez égj dólgot ugjan (mellyel talám nem incommodalok) gondoltam illendőnek lenni a' meg írásra – tudván hogj szereti a' Mlgs Vr a' természeti dólgokat vi'sgálni, és az Istennek a' természetben való hatalmas munkáit tsudálva szemlélni – hogj Hálába nem igen régenn égy ollyan Sós kút-ból „mellyet meg Christus Vrunk születése előtt kezdettek colálni, 's mind ez ideig szűntelen colaltak" fogyott ki 's apadottel a' víz, úgj hogy semmi hasznát nem vehetik; mert a'mi kevés víz még benne találtatik-is, tiszta fekete, és nem arra való hogj tsak egj mor'sa sót-is belőlle főzzenek; melly a' Királynak nem kevés kárára vagjon; mind az által tudom, hogj ezen drágalatos kút' vizének el-apadásais kevesebb rövidséget causal a' Királynak, mint nékem az en erszényemnek ki-üressülese; mert „Cum longae sint Regum manus"[1] könnyü azt a' Királynak másutt resarciálni, 's tsak leg közelebb-is resarciálódik a' Király kara, a' napokban sok ezer Salczburgumiaknak Prussiában való szállittatásokból és az azon propulsusok számára minden felül conferalt sok ezer forintoknak Prussiában való vitetésekből; mivel nemtsak népesedik, hanem lépesedikis az országa; de az En bányám' metallumának el-fogjása suhunnét nem resarcialódhatik, hanem ha az égj jó Isteni tsudállatos Gondviselésből: kinek ha Kegyelmesen tettzik valahonnan valami költséget rendelni, még Hálából akarok más Academiakban-is menni; ha pedig nem, Szent Mihály nap után kételen leszek tsak gjalog is lefelé indulni. Most vagjok Jénában hová való jövetelemre alkalmatosságot adott, a' Mlgs Vrfi Wesselenyi István Vram ö Nga haza való menetele, kit Hálából eddig kísértem 's úgj akartam, hogj égj darabig propter Experientiam Acàdemicam itt múlassak; de látvan hogj Jénának tsak a' nagj híre és a Diákoknak tsak a' nagj tsintalansága, praetereaque nihil; úgj hogj Jéna tsak ollyan Hálához képest: mint Szengjel Gernyeszeghez képest, itt nem sokáig múlatok; hanem minden óran (hogj igaz légjen a' Magjar Proverbium: Szekeren jött 's gjalag ment) vissza talpalak Halaban, mert innét senki nem viszen visszа Hálába ajándekon, a' szekere farkánn-is,

[1] amilyen hosszúak a király kezei

a' mint onnét ide hozott az Urfi ö Nga maga szekerén 's kőltségén. Az Vrfi el-menetelekor kűldettem Gyulai Vramtól az én munkáimnak 'sengéjekből (mig Isten többekre, jobbakra 's nagjobbakra segittene) égj Epithalamium-at, és égj Genethliacum-at: hogj módja adatván maga alázatoson praesentállya a' Mlgs Urnak; vagj ha nem, hadja a' Mlgs Vr' Kolósvári Házánal: mellyel kötelezvén magamat továbbrais, alázatoson a' Mlgs Vr mindenkori kész szólgálattyára, maradok szoross kötelességgel

A' Mélgs Gróff Urnak–

alázatos, méltatlan 's idétlen
szólgája
Székelyhídi N. Mihály
mnupia

131.

Halle, 1732. július 30.

Halae Salicae. die 30 Julÿ Ao 1732.

Méltóságos Gróff!
igen nagj jó Fautorom 's Patrónusom.

Szinte mikor a' Mlgs Vrfinak Vesselényi István Uramnak ö Nganak írnék, hozá hozzám a' Novellákat hordozó Inas az ordinaria Novellákat, azért (most egjéb ujjságim nem lévén, mellyekkel kedveskedhetném a' Mlgs Vrnak) mint hogj égj Postai kőltséggel ezt végben vihettem, accludaltam a' Melgs Urnak azon Novellákat: kívánván szívesen: hogj tsekély, udvarló, sietve irt, alázatos levelem tanállya fris jó egésségben a' Mlgs Vrat egész Mlgs szép Vri Házával 's minden kedveseivel.

A' Mlgs Gróff Vrnak igaz és szoross kötelességü, leg kissebb, alazatos szólgája

Székelyhídi N. Mihály
manuppria

Külön papírcsíkon a címzés; ennek hátoldalán Teleki Sándor kezével: Vettem Cibinii 10. 7bris Ao – 1732

132.

Halle, 1733. február 4.

Halae Salicae datae
Die. 4. Febr. Ao 1733.

Múlatozzon maga gyönyörködtetésével a' Szent Isten-nek jókedve a' Méltóságos Gróff Vron 's egéssz Vri Házán szívesen kívánom.

Meltóságos Gróff Vr!
Igen nagy jó Fautor Uram – kegyes Patronusom.

Nintsen ugjan semmi nevezetes ujj-ságom, mellyel tsekély levelemet a' Mélgs Vr tekinteti előtt kedvelltethetném 's méltó-vá tehetném a' meg olvasásra; mind-azáltal: mint-hogj immár Hálába nem sokáig lészek, hanem Isten engedelme és segedelme által a' közelebb jövő Szent Györgj napi Lipsiai sokadalomkor innét valamerre el-indúlok: és nétalám olly' helyre vezérel az Isten, hogj vagy lessz módom, vagy-sem „tsak levelem által-is" a' Melgs Úr udvarlására; Nem múlathattam-azért-el: hogy alázatos kötelességemnek 's egész debita és devota subjectiom-nak szoross exigentiája szerint, ez Hálából való utólsó úttal-is, ne udvarlanék ezen alázatos és idétlen (Tale tamen, simul: i n c u l t u m d e c e t E x u l i s e s s e. Scilicet Epistolium. ut Testatur Ovidius)[1] levelem által a' Mlgs Vrnak; kérvén alázatoson égj-szer 's mind a' Mlgs Vrat: Ha M. Vásár-helyről fogja requiralni Várbeli Márton Bátyam Vram a' Mélgs Urat, Méltóztassék parantsolni, az én könyves ládámnak (mellyet a' Mlgs Ur engedelméből a' bóltban tétetett vólt el-jövetelem-kor a' mostan Iffju Vr, akkor penig Vrfi: Mlgs Gróff Teleki László Vram) ki adása iránt, hadd vigje magához, 's szárazgattassa-meg könyveimet: mert holmi egjéb apróság entzen-bentzek-is vagjnak a' ládába, 's félek ha meg vesznek 's romlanak könyveim a' nedvesség miatt; minthogj nintsen reménségem hogj rövid idő múlva magam meg szárasztthassam, tsak a' bőlcs Isten titkában léven, mikor mehetek-le: mert jóllehet a' már szinte három esztendőknek el forgása alatt, a' minden napi szűkséges és el-kerűlhetetlen kőltségeim miatt – a' feles könyveknek vásárlása miatt (mellyeknek tsak le vitelekért is 40– arannyokat kérnek a' Kereskedők; nékem penig tudia az Isten 40. pénzem sintsen) mindenek felett penig az égj néhány rend-béli nehéz fekvő betegségek miatt, a' fel-hozott négj száz forintokból már régen ki-fogytam (úgj hogj tsak égj darab kenyér-re vagj égy ital sérre valót-is munkám által kell keresnem: mert a' mi ígéreteim Erdélyben vóltak – a' mihez 's kikhez biztam, abban 's azokban mind meg tsalatkoztam: az a' pribék lelkü Pribék-is elég nagj rövidséget causált dólgaimban a' köntösöm árrának meg-nem adásával, tsak az a' 30– forintis jól segittene most engem; ha tsak a' ház bért-is meg-fizetném belőlle) mind-az-által: tsak a' jó Isten, annyi kőltséget rendellyen, hogj a' Hálai adósságimat le fizethessem „ha mind gjalog-is" ujjabb és

[1] mégis ilyen, minthogy a számkivetetthez a hevenyészett illik. Tudniillik levél, ahogy Ovidius tanúsítja.

nagjobb peregrinatió-hoz fogok: ⟨mind⟩ mind azért 1. Hogj a' mellyekhez kezdettem, el-végezhessem. mind azért 2. Hogj nem tsak magam*nak*, hanem más*ok*nak is szólgálhassak. Mind azért 3. Hogj le-menetelemre 's könyveim' le vitelekre kívántató költséget szerezhessek, mert hazámból látam hijába várok. mind azért 4. Hogj nem tsak magam hanem mások is – kivált irigjim 's gonosz-akaróim – meg esmérjék, hogy idegen földön-is azon jó Isten viseli gondomat kegjelmesen, a'ki viselte hazámban. mind azért 5. Hogj ha nehezen 's későn jöhettem-is fel a' kőlségtelenség miatt, ne mindjárt fussak le, 's ne mondják: hogj tsak gallérért jöttem fel; interim: Homo *prae*ponit, Deus disponit:[2] úgj légjen a' mint az Vr Isten akarja, a' ki-is midőn le-menetelemet parantsollya, azt-is adja: hogj a' Mlgs Urat egéssz Uri Házával örvendetes állapotban tanálhassam, szíves-igaz indúlattal kívánom; maradván

A' Méltóságos Gróff Urnak

alázatos szólgája
Székelyhídi N. Mihály
mpria

Post Salutem.

Ez égj dólgot írhatom a' Méltóságos Vrnak (noha talám ez-is régen tudva lévén a' Melgs Urnál, forte ero tantum Sacerdos post festa)[3] Hogj a' Spanyol a' Francziával égjben adván magokat, a' Don Kárló investiturája és majorennitassa felett, öszve akarnak a' Császárral ágoskadni, noha ö Felségének tsak ez a' mi Királyunk-is – a' mint mondiák – 20. Regimentet ád: nem tudom mitsodás hada lessz Spanyol Uram*nak*; de az ö Felsége részéről tsak ez a' 20. tanult regiment-is tehet akár hol égj jó fordittást.

133.

Utrecht, 1741. január 3.

Mennyei áldásokkal virágzó és minden jókkal meg-koronáztatott Vj Esztendőt kívánván (noha az esztendő talám addig meg is avúl, míg ezen tsekély levelem meg-érkezik; de mivel-hogy én az esztendőnek elein írok, így illik írnom, 's ezt kell kívánnom) a' Méltóságos Urnak, és egész Mlgs Vri Házának.

Alázatoson jelentem, hogy Isten' kegyelméből még élek; de hogy már régtől fogva a' Mlgs Vrnak nem írtam, melly iránt magam-is magamat vádolhatom; annak mind-az-által oka vólt, nem a' háládatlan feledékenység: mert bizony égy nap sem múlik-el, hogy a' Mlgs Vr-ról,

[2] mindazonáltal: Ember tervez, Isten végez
[3] talán csak az ünnep után leszek én a pap

és egész Mélgs Grófi Házáról ne emlekezném, 's könyörgésimben Istennek bé-ne mútatnám; hanem (hogy ne szóljak az én sok nyomoruságok közé tétetett, minden-féle akadályokkal környűl-vétetett bóldogtalan életemről, mellyben nem annyira tisztem' 's kötelességem' szoros requisitumára; mint e' gyámoltalan-gyarló-nyavalyás erőtelen,-testi életre kívántato jókra 's mediumokra lehet és kell gondomnak lenni) mivel égy néhány esztendőktől fogva mind úgy vólt, hogy ím' ma mégyek, ím' hólnap mégyek, magam akartam levél helyett lenni; de Istennek tsudálatos gond-viselése azt mind más-képen rendelte. Harmad-idén Tiszs Rétyi István Vrammal, ki a' Mlgs Asszony Generalis Gyulai Ferentz-né Asszonyom alumnusa, el-is indultam vala Brémából (hol három esztendőkig laktam) haza-felé; de Brunsvikba holmi kereskedő embereket találván, azok meg-beszéllék Istennek hazánkon lévő akkori hármas ítéletét: a' fegyvert, az éhséget, és a' dög-halált; mellyre nézve meg-irtózánk a' haza-meneteltől: annak felette vévén Erdélyből égy jó Vramtól levelet, az is rettente a' haza-meneteltől, azt írván: hogy bóldog ember az, a' ki e' nehéz időben idegen Országon meg vonhatja magát, hogy ne lássa hazánk*nak* nyomoruságát. Ezekre nézve megtértünk útunkból, 's jöttünk ide Vltrajectumba: az ólta itt vagyok. Másik okom, hogy nem írtam, e' volt: mert tudtam hogy a' Mlgs Gróff, az előtt-is ugyan, nem tsak Maga' 's nagy Oeconomiája'; hanem Úri Attyafiai', Ekklé'siák', Collegiumok', égy szóval felső-közép-és alsó renden lévő emberek' dolgaikkal terheltetett; de kivált miólta a' Tanáts Úri Tisztség a' Mlgs Vron fekszik, nagyobb dolgokban foglalatos, mintsem az ollyan haszontalan levél' olvasásával, a' mi-némű az enyém lett vólna, az időt hijába tőltse 's vesztegesse: mert semmit ollyat nem írhattam vólna, mellyel a' Mlgs Úrnak gyönyörködtetésére lehettem, vagy használhattam vólna. Miért költöttem vólna a' drága postára? 's a' Mélgs Vrnak-is híjában-való költséget miért okoztam vólna? Tudván pedig hogy az én levelem nélkül a' Méltóságos Vr nem szűkölködik, azzal Melgs Groff Vramat most sem terheltem vólna, ha sok felől meg-nem értettem vólna: hogy majd minden-felé hólt híremet terjesztették, mind a' hazá*ban*, mind az idegen Országokon. Azért éppen tsak ez okra nézve kívántam a' Mélgs Úrnak e' tsekély levelemmel udvarlani: hogy meg tudhassa a' Mlgs Úr hogy még élek, 's meg nem hóltam azok*nak* bosszú:okra, a' kik azt kívánták vólna: Sokan, kik gonoszamat kívánták, erőssek, egésségesek, hamarébb a' halgatásnak helyére költöztenek, mint én, erőtelen és beteges. Mondhatja valaki: A' rossz fejsze nem könnyen vész-el a' fa-vágóról. Légyen úgy, akar-minémű légyek mind-az-által én; jó Istenemnek tulajdonítom a' ditsőséget, hogy engemet erőtelent, ennyi sok nyomoruságok között-is az idegen országokon, illy sokáig kegyelmesen meg-tartott, 's réám irgalmas Atyai gondot viselt: hiszem-is és reménlem, hogy ezen jó Istenem hosszas-keserves bujdosásomnak jó végét adja. Úgy vagyon míg Német országban laktam, sok ízben nehéz betegségeket szenvedtem; de miólta ide jöttem, mellyet meg-sem bántam, Istené légyen a' ditsőség! még eddig égyszer sem vóltam beteg; amaz én örökös nyavalyámon, a' hypochondriaca affectión kivűl. Innen mitsoda örvendetes újságot írjak Méltóságos Gróff Vramnak, nem tudom; mert a' mi a' Statisticát, és az országoknak dolgait illeti, azokban nékünk keveset adnak tud-

tunkra: a' mellyeket pedig együtt-is másutt-is hallunk, azok közönségesek, 's azokat az én levelemen kivűl-is meg hallhatja a' Mélgs. Vr; ha pedig némellyek*nek* szokások szerént, holmi paradoxumokat írnék, (a' melly ugyan másutt meg-lehetne; de sokszori tapasztalt experientiából tudván, a' Mlgs Úr*nak* minémű cognitiója légyen az idegen országi dolgokban, hogy a' Mlgs Úrnak ollyakat írjak, azt éppen nem mérészlem fel-tenni) azokról méltán tsak ama közönséges crisis mondattatnék: Longas vias, longas mentiras.[1], Ezeket mind-az-által igazán írhatom: hogy most itt-is felette nagy drágasága vagyon minden naturálénak. Egy font rocken-bródt mégyen szinte 4. pólturákon, a' búza kenyér pedig sokkal drágább; gabonája ugyan Belgium*nak* elég vagyon, 10. esztendőkre valóis; de tartván a' Frantziával való hadakozástól, (a' ki felette nagy hadi apparatust moliál, noha senki nem tud a mi-végre; de ezek-is, mint okos emberek vígyáznak magok dolgaikra, 's alattomba készűlnek: hogy ha ő réájok tanálna jöni, készületlen ne találtassanak) gabonás házaikat nem akarják fel-nyitni: inkább akarnak most drágaságban élni, mint hadakozás*nak* idején meg szorúlni. Egy font ökör-hús circiter 10. pólturákon jár: borjú és disznó-hús annál drágább: a' juh-hús kevéssel óltsóbb: a' majorság-hús szörnyü drága: a' vad-hús felette ritka, egy nyúl el-kél egy arannyon. Egy font írós, vagy kenyérrel ehető vaj, melly tsak tavaly-is 6–7–8. pólturákon járt, most kél 20. pólturákon; azt jövendőlik a' Városiak, hogy tavaszig egy forintra-is fel-mégyen az árra: mert a' marhák itt-is el-döglöttek éhség miatt; mert a' tavalyi hosszas és kemény tél minden marha kóstot meg-emésztett, annak felette az ár-víz-is sok marhát meg-ölt: mert régtől-fogva egész Belgium*nak* minden folyó vizei igen nagyon meg-vagy*nak* áradva, 's annyéra ki-hatottak, hogy nagy darab tartományok a' vizek mellett tsak mind egy vízben vagynak, mint-ha mind tenger volna; számtalan sok falukat 's mező-Városokat-is ezen ár-víz-el-rontott: itt ugyan, 's más nagy városokban kárt nem tett, mert jó sántzokkal erősíttettek, 's a' vizek kúltsra vétettek; tsak annyit botsáttnak bé, a' mennyi nékiek szükséges; de a' hol illyen erősségek nintsenek, ott felette nagy károkat tett; a' mi kevés marháik meg-maradta*nak*, azokat kerti vetemények*nek* leveleikkel, gyümölts héj'al, kenyérrel (korpa itt most nintsen olly' bővön) gédelgetik, még pedig a' templomok*ban*: mellyek mint-hogy felemelkedettebb helyeken vagy*nak*, oda szorúltak a' falusiak marhaikkal együtt: ott viszik véghez az Isteni tisztéletet a' barmok között; de egy óránál tovább nem szabad terjedni minden Isteni tiszteletnek; hogy a' marhák meg-ne fogyatkozza*nak*, 's bőgésekkel ne incommodáljanak: onnét járnak-ki hajókkal nagy messze magok, 's marháik élésekért; e' mégis Istennek tsudálatos gond-viselése, hogy ennyi tömény ezer nép közzűl, tsak egy sem mondhatja a' nagy városokban: hogy nem tanál a' mit keres, és venni akar, tsak pénz légyen. Meg-ítélheti bőltsen a' Mlgs Úr: illyen idő*ben* mint él az illyen idegen szegény legény, mint én, 's mit nem szenved; de akár-melly nyomorúltúl éllyek, azzal semmit nem gondolok, tsak Isten ő Sz. Felsége adósságtól óltalmazzon-meg, a' mint eddig kegyelmesen meg-óltalmazott; egyéb nyomoruságimat számba sem vé-

[1] messziről jött ember azt mond, amit akar